

Některé metodické zkušenosti z výzkumu společenského významu sportovní činnosti

(Výzkum byl ohraničen na oblast
Středočeského kraje)

OTA SEMECKÝ

Vysoká škola ekonomická, Praha

S rostoucím významem tělesné výchovy vystupuje stále více do popředí nutnost vědecky sledovat tělovýchovnou praxi nejen v oblasti somatické a ekonomické, ale též v oblasti společenské.

V podstatě nám nemůže jít pouze o kompenzování vynucených situací, nýbrž, jak poznamenává Šprynar,¹ také „o aktivní tvorbu optimálního pohybového režimu, o plné využití možností, jež tělesná výchova poskytuje fyzickému zdokonalení člověka k vytvoření účelného a harmonického životního stylu“.

Je třeba získat co nejvíce přesných poznatků o tom, jakou funkci plní tělesná výchova ve společenském životě, do jaké míry ovlivňuje jednání člověka v jeho sociálním prostředí, jeho sociální role a pozice ve společenských skupinách, především sportovních a pracovních.

Domníváme se, že řešení problematiky sportovní činnosti se v současné době stává aktuální a důležité především proto, že svými specifickými podněty může tato činnost uspokojovat různé společenské potřeby člověka, a dále, svým působením zasahuje do různých oblastí společenských činností a vztahů, které na jedné straně podmiňuje a na druhé straně je jimi podmiňována.

Po druhé světové válce a zvláště v posledním desetiletí jsme svědky stále prudceji stoupající výkonnosti závodníků téměř ve všech sportovních odvětvích, což předpokládá stále větší fyzické a psychické zatížení sportovce. Dřívější málo namáhavý způsob tréninku je stále více nahrazován intenzivnější činností, která obvykle několikanásobně převyšuje intenzitu vlastní pracovní činnosti v zaměstnání. Objem tréninkové práce roste kvalitativně i kvantitativně.

Pokládali jsme proto za potřebné se tímto problémem zabývat a všimali jsme si především toho, zda nadměrné zatěžování sportovce nevede ke snížení pra-

covních schopností, k zastavení jeho odborného růstu, k oslabování dalších zájmů pracovních a kulturních a k zanedbávání jiných společenských činností. Dílčím cílem našeho výzkumu bylo tedy zjistit podíl sportovní činnosti na obsahu a náplni volného času a její eventuálně negativní vliv na další zájmy a činnosti sportovců.

Při stanovení výběru sportovních odvětví jsme se rozhodli pro lehkou atletiku především proto, že

- a) patří mezi hlavní sportovní odvětví,
- b) v pohybové struktuře mnohých lehkootletických cvičení lze najít příbuzné prvky s pohybovou strukturou celé řady dalších sportovních odvětví,
- c) téměř ve všech sportovních odvětvích se lehkootletických cvičení používá jako jednoho z tréninkových prostředků,
- d) jsou hlavním obsahem některých měření tělesné zdatnosti, tvoří podstatnou část náplně odznaku zdatnosti apod.,
- e) jsou součástí osnov povinné tělesné výchovy,
- f) lehká atletika má bohatou tradici, vysokou mezinárodní úroveň a lze ji provádět masově bez velkých finančních nákladů.

Výběr souboru

Za základní soubor jsme považovali všechny závodníky ve Středočeském kraji, jejichž výkonnost byla v době zahájení našeho výzkumu na úrovni I. a II. výkonnostní třídy. Celkový počet těchto závodníků, kteří měli právo účastnit se krajských přeborů jednotlivců na dráze, byl 264.

*

Popis metod a technik použitých při vlastním výzkumu

Po stanovení projektu výzkumu, který byl připraven se zřetelem na naše možnosti personálního, technického a finančního zajištění, jsme za účelem ověření

¹ Z. Šprynar: *K společenské funkci tělesné výchovy*, Teorie a praxe tělesné výchovy 1966, s. 455–457.

správnosti volby procedur a technik provedli předvýzkum formou sondy tak, že jsme deseti závodníkům z různých míst Středočeského kraje odevzdali formuláře dotazníku k vyplnění a provedli s nimi připravený řízený rozhovor.

Účelem sondáže bylo zjistit aktuálnost problematiky, adekvátnost zvolených metod a technik a prověřit, zda jejich použití nám umožní zajistit dostatečné množství vhodných údajů, které bude možno při zpracování upotřebit. Dále jsme chtěli ověřit srozumitelnost formulace jednotlivých otázek.

Předvýzkum byl proveden jednak metodou dotazníkovou, jednak formou polo-standardizovaného řízeného rozhovoru. Odpovědi na otázky byly volné, jednak abychom poznali, zda respondenti správně pochopí smysl otázek, jednak abychom si mohli vytvořit představu, v jaké rovině se budou odpovědi pohybovat a na základě toho pak mohli při vlastním výzkumu odpovědi typizovat a alternativně určit.

S přihlédnutím k cílům naší práce jsme považovali za adekvátní použít analytické a srovnávací metody, vycházející z principu statistické procedury a opírající se o studium dokumentů, o dotazník a o přímý dotaz.

Vlastní šetření jsme zahájili na krajských přeborech jednotlivců-mužů na dráze v červnu 1964. Potřebné údaje jsme získali pomocí dotazníků, které jsme rozdali vedoucím jednotlivých okresních výprav s vysvětlením cíle naší akce. Ti je odevzdali jednotlivým závodníkům, po vyplnění je od nich vybrali a po skončení závodů nám je odevzdali. Tak jsme měli zajištěnu 80% návratnost dotazníků. Po zpracování údajů jsme pokračovali ve druhé části výzkumu v prosinci 1964 v Nymburce, kam jsme pozvali všechny, kteří vyplnili dotazník na krajských přeborech.

Při tomto druhém šetření jsme použili protokolární formy časového záznamu a řízeného rozhovoru, který byl po dohodě s respondentem zaznamenáván na magnetofonový pásek. Metody časového záznamu jsme použili k získání údajů o obsahu denního režimu sportovců a o množství času, který závodníci věnují jednak závodní a tréninkové činnosti, jednak svým dalším kulturním a společenským zájmům a činnostem.

V podstatě jsme tedy použili kombinace dotazníkové techniky s řízeným rozhovorem a protokolárním záznamem (kdy část údajů je získávána vyplněním dotazníku a získané údaje jsou pak verifikovány a doplňovány).

Dotazník jako technika je obvykle vázán na statistickou proceduru. Při sestavování otázek jsme dbali na to, aby odpovědi bylo možno kvantifikovat. Protože jsme nemohli být přítomni na přeborech při vyplňování dotazníků a neměli jsme možnost bezprostředně reagovat, případně vysvětlovat respondentům některé otázky, které jim mohly být nejasné, byly otázky formulovány tak, že vyžadovaly krátké alternativní odpovědi. Předem jsme již počítali s tím, že další údaje budeme získávat řízeným rozhovorem vycházejícím z údajů získaných dotazníkem, a proto i dotazník byl po grafické stránce tomuto cíli přizpůsoben.

Další technikou použitou k zjišťování náplně denního režimu — a zvláště obsahu volného času — byla, jak jsme se již zmínili, technika časového záznamu provedená formou gantogramu, která umožňovala zaznamenat časový průběh jednotlivých činností s přesností na čtvrt hodiny.

Při instruktáži jsme se zaměřili především na zdůraznění cíle a účelu této akce a požádali jsme účastníky o pravdivé a úplné vyplnění formuláře. Symboly sice byly na formuláři uvedeny, znázornili jsme je však ještě ve zvětšeném měřítku na tabuli. Formuláře byly vyplňovány ve třídě, v níž se postupně vystřídali všichni účastníci soustředění, takže jsme byli se všemi v přímém styku a jednak jsme měli možnost zodpovědět některé jejich dotazy, jednak byla zaručena stoprocentní návratnost formulářů.

Účastníky jsme požádali, aby do formuláře zaznamenali takovou činnost, kterou v určitém rozsahu ve sledovaném období (konkrétně v předchozím týdnu) v průběhu dne obvykle konali. Zdůrazňujeme slovo o b v y k l e, neboť jsme si vědomi toho, že s určitým časovým odstupem si člověk přesně nepamatuje chronologický postup svých činností a délku jejich trvání, takže mohou vzniknout neúmyslné nepřesnosti. Ovšem i tehdy, když respondenti zapisují

GANTOGRAM DENNÍHO REŽIMU

JMÉNO :

ZÁVODNÍK
TRENÉR

LEGENDA :

1. SPÁNEK / / / /
2. OSOBNÍ HYGIENA, JÍDLO, PŘÍMA PŘÍPRAVA NA ZAMĚSTNÁNÍ,
CESTA DO ZAMĚSTNÁNÍ, DOMÁČÍ PRÁCE A POD. N N N N
3. ZAMĚSTNÁNÍ X X X X
4. TRÉNINK, ZÁVODY, AKTIVNÍ PROVÁDĚNÍ JINÝCH SPORTŮ,
I REKREAČNĚ O O O O
5. DALŠÍ VZDĚLÁNÍ, SPECIÁLNÍ ZÁJMY (TECHNICKÁ TVOŘIVOST,
FILM, FOTOGRAFIE) Δ Δ Δ Δ
6. VEŘEJNĚ PROSPĚŠNÁ ČINNOST - SCHŮZE, ŠKOLENÍ, FUNKCIONÁŘSKÁ
ČINNOST VE SPOLEČENSKÝCH ORGANISACÍCH (TRENÉR, ROZHODČÍ) U U U U
7. NÁVŠTĚVA KULTURNÍCH A ZÁBAVNÍCH ZAŘÍZENÍ, PŘÍBUZNÝCH
A ZNÁMÝCH, SPORTOVNÍ UTKÁNÍ, ČETBA, TELEVIZE T T T T
8. PASÍVNÍ ODPOČINEK K K K K

	2 06	2 14	2 07	3 15	2 08	4 16	0 17	0 20	0 31	0 42	0 53	0 64	0 75	0 86	22 14	/	M	X	O	Δ	U	T	K	
N	6-14 14-22 22-6	///	///	///	N	NNNN	NNOO	OOOO	OOOO	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	9%	4	-	2%	2	-	4	2	24
Po	6-14 14-22 22-6	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	8	5	8	-	-	3	-	-	24
U	6-14 14-22 22-6	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	7%	3%	7%	2	3%	-	-	24	
St	6-14 14-22 22-6	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	7%	2%	8	2	1	2	1	-	24
Č	6-14 14-22 22-6	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNXX	NNXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	7	3	8	1%	4	1%	-	24	
Pa	6-14 14-22 22-6	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNXX	NNXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	8	2	8%	3	1	-	1%	-	24
So	6-14 14-22 22-6	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNXX	NNXX	XXXX	XXXX	XXXX	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	NNNN	6%	2	6	3	2%	-	3	1	24
		TTTT	TT//	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////									
																54	22	46	14	5%	9%	3	16%	
																3240	1320	2760	840	840	330	570	180	10080

svou činnost, které se právě věnují, není zaručeno, že tuto činnost budou provádět i v dalším týdnu či v dalším období. Jistá činnost může totiž být vyvolána náhlými okolnostmi, není tedy v denním režimu závodníka typická a dále se již neopakuje. V našem výzkumu nám šlo především o zachycení charakteru určité činnosti, která se v daném období pravidelně opakuje, a dále jsme měli na mysli výskyt těch aktivit a zájmů, kterým se sportovci obvykle věnují. To jsme pro naše výzkumné účely považovali za postačující,

i když jsme si vědomi toho, že tento způsob získávání není z přísně metodického hlediska nejlepší a může vyvolat určité diskuse.

Grafické znázornění bylo stanoveno tak, aby jeden znak znamenal časové rozmezí čtvrt hodiny. Účastníci měli dostatek času na to, aby si mohli svou činnost důkladně promyslet a zaznamenat. Domníváme se, že i když se ve výpovědích závodníků vyskytly určité nepřesnosti, nemohou rozhodujícím způsobem zkreslit celkový obraz jejich činnosti v přípravném období.

K splnění cílů naší práce by použití dotazníkové metody samotné nebylo dostačující. Proto jsme k získání detailnějších údajů sociologického i sociálně psychologického charakteru použili teč řízeného rozhovoru, uskutečněného polostandardizovanou formou. Pro tento rozhovor jsme připravili pouze hlavní body, obsahující hlediska, která jsme chtěli zjistit. Otázky byly formulovány podle situace, která se během rozhovoru vytvořila. Pouze u několika otázek jsme požadovali připravené alternativní odpovědi.

Pro záznam rozhovoru se závodníky jsme použili magnetofonu, vždy se svolením respondenta. Respondent věděl, že rozhovor je zaznamenáván, zaručili jsme mu však diskretnost při zacházení s jeho údaji. Magnetofon i mikrofon byly postaveny tak, aby je respondent při rozhovoru neměl před očima a nebyl tak při formulacích odpovědí rozptylován. Výhodou magnetofonového záznamu bylo, že jsme nemuseli v průběhu rozhovoru odpovědi zaznamenávat a mohli jsme se plně soustředit na pozorování respondenta. Měli jsme tak zajištěn plynulý průběh rozhovoru bez zdržování, které by vzniklo zapisováním odpovědí — třeba i pomocí znaků — v průběhu rozhovoru či po jeho skončení. To mělo pro nás vzhledem k časové tísní veliký význam. Tento polostandardizovaný interview jsme museli uskutečnit během tří půldnů. Byli jsme dva tazatelé a v průběhu cca 17 hodin měl každý z nás uskutečnit 35 rozhovorů (tj. celkem 70 rozhovorů). Z časových důvodů se nám podařilo uskutečnit rozhovor pouze se 66 účastníky. Vzhledem k dalšímu určenému programu závodníků probíhaly rozhovory v pátek od 20 do 23 hodin, v sobotu od 9 do 23 hodin s polední a večerní dvouhodinovou přestávkou, a v neděli od 9 do 11 hodin. Délka jednotlivého rozhovoru se pohybovala v rozmezí 25—30 minut.

Záznam rozhovoru byl pak dodatečně z magnetofonového pásku přepsán, takže jsme měli možnost provést úpravu i selekci jednotlivých výpovědí podle jejich charakteru tak, abychom je mohli dále zpracovávat. Pro označení jejich hodnoty jsme použili těchto znaků:

++ pro hodnotu nejvzdálenější od průměru ve smyslu kladném

O pro průměrnou a střední hodnotu

-- pro hodnotu nejvzdálenější od průměru ve smyslu záporném.

Pětistupňovou škálu jsme pak redukovali na třístupňovou +, 0, -.

Rozhovory byly uskutečněny v zařízené místnosti, kde bylo určité pohodlí pro respondenta a kde byl zajištěn klid; rozhovor probíhal mezi čtyřma očima.

Přepisování a selekce výpovědí respondentů z magnetofonového pásku trvala cca 70 hodin. I když tato činnost byla pracná a zdlouhavá, domníváme se, že časové úspory získané při interviewech s respondenty a především zajištění plynulosti a dynamiky rozhovoru tuto ztrátu zcela nahradily.

Především se osvědčila forma soustředění závodníků, které jsme uskutečnili ve spolupráci s ČSTV. Tím se snížily do jisté míry i finanční náklady na celý výzkum: celková částka po započtení všech výloh činila Kčs 7 400,—.

*

Diskuse k použitým metodám a technikám

Grafické uspořádání prvního dotazníku, použitého na krajském přeboru, bylo voleno tak, abychom mohli zachytit i doplňující údaje získané řízeným rozhovorem. Pro statistické zpracování nebyl sice tento způsob grafického řešení nejvhodnější, ale vyplýval z praktických požadavků na větší volnou plochu pro další záznamy.

Menší počet otázek jsme volili jednak s ohledem na techniku použití dotazníku, jednak jsme počítali s tím, že potřebné údaje budeme doplňovat řízeným rozhovorem. Při dotazníkové akci se obvykle používá daleko většího počtu otázek (60 až 80), vzhledem k snadnosti získání výpovědí zabírajících širší oblast zkoumání.

Byli jsme si však vědomi toho, že v průběhu závodu se závodníci nemohou v plné míře soustředit na studium dotazníku a na jeho vyplňování, neboť jejich pozornost je v takovéto situaci soustředěna především na průběh soutěží. Naším cílem bylo získat pouze základní údaje, z kterých bychom mohli vycházet.

Hlavní váhu jsme kladli na údaje získané řízeným polostandardizovaným rozhovorem.

Používání gantogramu k získání informací o obsahu i formě určitých činností

nese s sebou jisté problémy. Nevyhnuli jsme se jim ani my, zvláště proto, že nebylo v našich možnostech vyhovět všem požadavkům kladeným na správné používání této techniky. Jsme si vědomi, že zpětné zaznamenávání údajů o jakékoli činnosti je poznamenáno nedokonalostí lidské paměti, neschopností si přesně vybavovat uplynulé události co do posloupnosti i rozsahu. Přesto jsme byli nuceni tohoto způsobu použít z několika důvodů. Především:

- Neměli jsme možnost soustředit vybrané závodníky na potřebnou dobu jednoho týdne, abychom mohli skladbu činností a jejich záznam kontrolovat.
- Neměli jsme dostatečný počet spolupracovníků, kteří by tento záznam denně prováděli s členy výběrového souboru v jejich obydlí. Závodníci pocházejí z různých míst Středočeského kraje.
- Kdybychom formuláře závodníkům rozdali s tím, aby si je vzali domů, nemohli bychom se spolehnout na to, že závodníci sami budou bezprostředně a pravidelně provádět záznamy o své činnosti ve svém prostředí, ani bychom neměli zajištěnu stoprocentní návratnost formulářů.

Souhlasíme s námitkou, že mohou vzniknout pochybnosti o přesnosti takto získaných údajů. V jiných případech je však při zjišťování intenzity určitých postojů či činností badatel rovněž odkázán na výpovědi respondenta, kolikrát v týdnu a kolik času věnuje té či oné činnosti. I zde se musí respondent zpětně rozpomínat na průběh různých činností.

V našem případě jsme měli zaručenu správnost údajů o rozsahu sportovní činnosti, neboť závodníci měli s sebou své tréninkové deníky, ve kterých mají zaznamenány časové údaje. Domníváme se rovněž, že údaje o spánku i pracovní době je člověk schopen si poměrně přesně vybavit. Pochybnosti mohou vzniknout o přesnosti údajů týkajících se dalších činností, jako je sebevzdělání, účast na kulturních programech či další receptivní činnosti nebo pasivní nečinnost. Domníváme se ovšem, že tyto nepřesnosti nejsou natolik závažné, aby zkreslily charakter těchto činností takovým způsobem, že by nebylo možno posoudit jejich intenzitu a zaměření.

*

Výsledky šetření

V poslední době je význam volného času spatřován především v tom, jak přispívá k všestrannému rozvoji osobnosti. Hlavním hlediskem, které je třeba uplatňovat, je dodržování určitých optimálních proporcí mezi složkami volného času.

Z hlediska zaměření naší práce jsme si všímali jednotlivých činností a aktivit tvořících náplň volného času sportovce se zřetelem k sportovní činnosti. Zvýšenou pozornost jsme věnovali tomu, zda množství a intenzita sportovní činnosti neovlivňuje nepříznivě další složky volného času ve srovnání s ostatní současnou populací.

V letech 1960–1961 provedl Státní statistický úřad výzkum časového fondu obyvatelstva v ČSSR. Tento výzkum nám poskytl velmi cenné kvantitativní údaje, kterých použijeme pro ilustraci a srovnání s údaji našeho výzkumu.

Výzkum Státního statistického úřadu zahrnul celkem 2593 domácností s 5964 osobami staršími patnácti let. Vzhledem

Tabulka 1: Průměrné hodnoty jednotlivých komponentů denního režimu v týdenním časovém fondu

Činnost Zaměstnání	Hodiny	%
Spánek	60	35,7
Práce	44 ³ / ₄	26,6
Ostatní nutná činnost	21	12,5
Volný čas	42 ¹ / ₄	25,2
Celkem	168	100

Tabulka 2: Činnosti denního cyklu z časového fondu 24 hodin

Činnost Zaměstnání	Hodiny	%
Spánek	8	33,0
Práce	7	29,5
Ostatní nutná činnost	3	12,5
Volný čas	6	25,0
Celkem	24	100

Tabulka 3: Průměrné hodnoty jednotlivých činností denního časového fondu v hodinách a minutách

Činnosti	Dny	Naš výběrový soubor			Údaje SSÚ		
		Dělníci	Zaměstnanci	Studenti	Dělníci	Zaměstnanci	Studenti
1. Práce	P—S	8,37	8,05	6,50	8,13	8,12	5,56
	N	1,12	1,75	0,83	2,01	2,06	0,24
2. Nutné činnosti	P—S	2,84	3,38	2,99	3,38	2,96	2,92
	N	2,97	2,94	2,27	2,10	2,22	1,55
3. Spánek	P—S	7,65	7,82	8,90	7,32	7,20	8,07
	N	9,69	9,83	10,70	8,27	8,20	9,00
4. Sportovní činnost	P—S	1,58	1,38	2,27	0,09	0,12	0,54
	N	1,44	1,62	1,73	0,27	0,31	1,23
5. Sebevzdělání	P—S	1,11	1,46	1,73	0,56	1,20	2,46
	N	1,51	1,65	2,39	1,38	2,14	3,38
6. Veřejná činnost	P—S	0,15	0,50	0,08	0,24	0,35	0,14
	N	0,05	0,15	0,00	0,10	0,14	0,10
7. Návštěva kultur. zařízení, zábava	P—S	1,70	1,76	1,83	1,56	1,49	1,78
	N	6,08	5,10	4,95	5,40	4,57	4,74
8. Pasivní odpočinek	P—S	0,50	0,21	0,58	0,21	0,16	0,13
	N	1,11	0,95	1,08	0,53	0,40	0 27

k našemu souboru používáme při srovnávání pouze údajů, které se týkají mužů.

Jednotlivé složky denního režimu jsou:

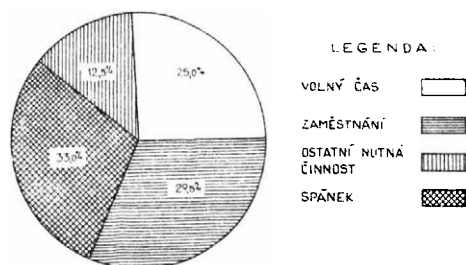
- doba práce (včetně práce v zaměstnání),
- čas potřebný pro ostatní nutné činnosti (doprava, domácí práce, péče o dítě, jídlo),
- volný čas (sebevzdělání, veřejná práce, zábava, nečinný odpočinek),
- doba spánku.

*

Diskuse k volnému času a dennímu režimu

Při analýze údajů týkajících se průměrných hodnot jednotlivých činností a aktivit tvořících náplň denního režimu vidíme, že jednotlivé rozdíly mezi I. a II. VT nejsou statisticky významné a rovněž při srovnávání našeho výběrového souboru jako celku s údaji SSÚ o současné populaci jsou rozdíly většinou statisticky nevýznamné. Při hodnocení a srovnání údajů o těchto dvou souborech je třeba brát v úvahu, že u údajů SSÚ nejsou uvedeny ani rozptyly, ani směrodatné odchylky u žádného ze sledovaných znaků. Srovnání těchto údajů s údaji našeho souboru činíme tedy s určitou rezervou.

SKLADBA DENNÍHO REŽIMU (24 HOD.)

Všimněme si nyní především těch komponentů denního režimu, které mají nejuzší vztah k naší problematice a které v podstatě tvoří obsah volného času.

— Sportovní činnost. U těchto aktivit se ukazují pochopitelně největší rozdíly jak mezi údaji SSÚ, tak i mezi závodníky I. a II. VT. Rozdíly průměrných hodnot jsou statisticky významné. To je zcela pochopitelné, neboť u současné populace tvoří sportovní aktivity velice malou a nepodstatnou část činností ve volném čase.

— Sebevzdělání. Při srovnání a analýze údajů SSÚ a našich údajů vidíme, že u kategorií „dělníci“ a „zaměstnanci“ je čas věnovaný sebevzdělávání u našeho souboru vyšší než u souboru SSÚ, a pouze u skupiny studentů uvádí SSÚ průměr-

né hodnoty vyšší. Vcelku tedy můžeme říci, že sportovní činnost nemá negativní vliv na sebevzdělání závodníků.

— Při srovnávání údajů o veřejně prospěšných činnostech na první pohled vidíme, že hodnoty SSÚ jsou vyšší než hodnoty zjištěné v našem souboru, současně však z nich vyplývá, že v obou srovnávaných souborech tvoří veřejně prospěšná činnost prakticky nejmenší část celkového objemu volného času.

— Návštěva kulturních zařízení, zábava, receptivní činnost. Je zajímavé a pro nás do určité míry překvapující, že průměrné hodnoty zjištěné v našem souboru jsou vyšší než u souboru SSÚ. Předpokládali jsme totiž, že sportovci provádějí sportovní činnost především na úkor času vyhrazeného kulturním činnostem a zájmům. Můžeme se tedy domnívat, a to bez ohledu na určité již dříve uvedené výhrady, že sportovní činnost na tyto aktivity a zájmy negativně nepůsobí.

— Pasivní odpočinek. U tohoto sledovaného znaku je rovněž na první pohled patrné, že průměrné hodnoty zjištěné u členů našeho výběrového souboru jsou podstatně vyšší než u ostatní současné populace (podle údajů SSÚ). Je to zcela pochopitelné, neboť sportovci potřebují více času k obnově fyzických sil, vydaných v průběhu tréninkové i závodní činnosti. Domníváme se, podle našeho názoru oprávněně, že vyšší hodnoty zjištěné u našeho souboru jsou ovlivněny větší fyzickou námahou, která do značné míry převyšuje fyzickou námahu v zaměstnání.

Na základě sledovaných údajů a jejich rozboru jsme přesvědčeni, že by bylo neopodstatněné tvrdit, že dlouhodobá a intenzivní sportovní činnost na úrovni I. a II. VT vede k jednostrannému rozvoji osobnosti.

Jsme si vědomi, a připouštíme, že naše diskuse i závěry o volném čase sportovců mohou vést k situaci do určité míry paradoxní, kdy si klademe otázku, na úkor čeho tedy je sportovní činnost členů našeho výběrového souboru prováděna, když ze srovnávaných údajů to není výrazně patrné.

Domníváme se, že u šetření prováděného mezi sportovci je třeba brát v úvahu úlohu vyšších aspirací (jež u sportovců byly dosavadními výzkumy obecně zjištěny), která se mohla v našem šetření

projevit ve snaze uvést svou osobu v poněkud lepším světle — např. u sebevzdělání, případně u pasivního odpočinku. Ovšem tyto rozdíly nemohou být natolik podstatné, aby zkreslily celkový obraz o průměrných hodnotách jednotlivých sledovaných komponentů volného času.

Větší časové rezervy však vyplývají z údajů SSÚ, kde některé činnosti, jež lze shrnout pod název „odpočinek a zábava“, např. procházky, návštěvy známých, návštěvy hostinců apod., nejsou v námi použité tabulce zřejmě započítány. Tím vzniká určitá časová diference jak u skupiny dělníků a zaměstnanců, tak u skupiny studentů.

Lze tedy předpokládat, že čas věnovaný odpočinku a zábavě (receptivní činnosti) bude u souborů SSÚ ve skutečnosti větší, takže sportovní činnost členů našeho výběrového souboru jde především na úkor těchto činností.

Znovu ovšem zdůrazňujeme, že srovnání s údaji SSÚ činíme s určitou rezervou.

Резюме

Ота Семечки: Некоторые методические опыты из исследования общественного значения спортивной деятельности

На нами подобранном коллективе участников состязания первого и второго класса области Средочешского края, изучались социальные последствия спортивной деятельности прежде всего в рабочей среде и посредничеством нами избранных методов, как например управляемый разговор, использование магнитофонных записей, опросный лист и т.д. Далее нами устанавливалась пригодность комбинации этих методов и их применение в области спорта. Примененные методы считаем адекватными, однако ввиду значительности участников состязания, действительность приобретенных результатов ограничиваем только на отрасль легкой атлетики, за которой ведем наблюдение.

Summary

Ota Semecký: Some Methodical Experience Obtained from the Research into the Social Import of Sporting Activity

On the selected sample of competitors on the first and the second efficiency level of the Central Bohemian Region we examined the social impact of sporting activity. This was done primarily in the working milieu. By means of the methods we have chosen, as e.g. the directed interview, the use of the tape recorder, the questionnaire, etc., we verified the adequacy of the combination of these methods, of their application in the area of sports. We regard the methods used as adequate; however, in view of the size of the sample, we limit the validity of the results obtained only to the area of light and field athletics we examined.